

Monumentnummer*: 531605

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 12 september 2014
Kadaster deel/nr 82645/83

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Houten Houten Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Houten Gedekte Gemeenschapsweg met Inundatiekanaal

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Houten I 1979

Omschrijving**

Cluster 58. Schuilplaatsen typen 1915-1916 / I.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

SCHUILPLAATS TYPE 1915-1916 / I als onderdeel van lineaire en accesverdediging op basis van loopgravenstelsels, gedekte wegen en dergelijke. (Betonnen) schuilplaatsen vormden een antwoord op de komst van zware projectielen en brisante granaten met hoogexplosieve lading. Naar gelang de zwaarte van de granaat en de bescherming daartegen kwam er in 1928 een classificatie in weerstands- of dekkingsklassen, bestaande uit twee getallen, bv. W 12-15. Het eerste geeft aan dat de dekking voldoende is voor inslagen van projectielen tot dat kaliber (in cm); het tweede dat ook bescherming bestaat tegen één of ten hoogste enkele inslagen tot dit hogere kaliber. De vroegste typen schuilplaatsen boden slechts bescherming tegen granaatscherven en werden 'scherfvrij' genoemd. Vanaf het begin van de 20ste eeuw is er geëxperimenteerd met gedeconcentreerde, kleine (betonnen) (groeps)schuilplaatsen. Hierbij is soms ad hoc gebruik gemaakt van bestaande, voorhanden zijnde materialen als spoorrails, puin, houten balken en betonplaten, maar hiernaast zijn geprefabriceerde onderdelen gemonteerd of werd ter plaatse beton gestort. Zo zijn nog op verschillende plaatsen binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie diverse - al dan niet unieke - sporen van dergelijke

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

experimenten in beton te vinden. Soms worden ze schuilplaatsen genoemd, maar ook wel batterijschuilplaatsen. In het complex 'Gedekte Gemeenschapsweg, met Inundatiekanaal' komen verschillende vormen voor van (vroeg beton) schuilplaatsen, waarvan sommige uit de jaren 1902-1903 en andere uit de periode 1914-1918. Geen ervan behoort tot de bekende en veel voorkomende typen 1918/I of 1918/II, en hun zeldzaamheid is veel groter. Een aantal uit de jaren 1914-1918 stammende exemplaren vertoont duidelijke sporen van experimenten met prefab-elementen. Het duidelijkst is dat bij enige typen die uit geschakelde, identieke segmenten zijn samengesteld. Er zijn meerdere varianten, waarvan er zeker twee in het complex Gedekte Gemeenschapsweg, met Inundatiekanaal voorkomen, namelijk Schuilplaatsen type 1915-1916 / I en 1915-1916 / II.

Omschrijving

SCHUILPLAATS TYPE 1915-1916 / I, die als noordelijkste in het westelijk talud van de aarden wal langs het Inundatiekanaal ligt. Dit type bestaat uit afzonderlijke, geprefabriceerde, gewapend betonnen, rechthoekig trapeziumvormige segmenten, die door middel van stangen met elkaar zijn verbonden. De segmenten zijn enige tientallen centimeters breed en zijn aan de binnenzijde voorzien van ijzeren ringen waarmee ze via kabels of trekstangen met elkaar in verband gebracht en gehouden werden. Met dit systeem konden de schuilplaatsen op elke gewenste lengte gebouwd worden. Ook het aantal toegangen - eenvoudige rechthoekige uitsparingen waarin deuren gehangen konden worden - kon worden gevarieerd; dit gebeurde door plaatsing van betonnen tussenleden. Dit exemplaar telt een toegang, centraal in de zichtbare gevel. Er is geen deur meer aanwezig. De ijzeren wapening en het beton zelf waren aanvankelijk vrij zwak, waardoor de bescherming onvoldoende bleek. In latere versies is dit verbeterd, maar het systeem bleef, ondanks de toegepaste aardedekking, kwetsbaar. De dekking die de werken boden viel hoogstens in de categorie 'scherfvrij'. Vermoedelijk zijn daarom extra betonnen platen tegen de frontzijde van en bovenop het bouwwerk geplaatst.

Waardering

De SCHUILPLAATS TYPE 1915-1916 / I in de wal van de Gedekte Gemeenschapsweg is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.
- * Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw).

Het betreft hier een onderdeel uit de periode 1914-1918. Het onderdeel is een voorbeeld van een in beton en staal uitgevoerde schuilplaats type 1915-1916 / I.

- * Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.
- * Het onderdeel is zeldzaam als een vroeg voorbeeld van militaire betonexperimenten en representatief (karakteristiek) omdat het duidelijk herkenbaar als onderdeel van een gedeconcentreerde verdedigingslijn is toegevoegd aan het bestaande fortificatiestelsel.
- * Het onderdeel is redelijk gaaf bewaard en laat zich als gebouwd element nog goed herkennen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie